

AUTOREFERAT

OSIĄGNIĘCIA I DOROBEK PRACY NAUKOWO-BADAWCZEJ ORAZ DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

I. Imię i nazwisko

Andrzej Pryba MSF

II. Dyplomy, stopnie naukowe (nazwy, miejsca i czas uzyskania) oraz dane rozprawy doktorskiej

Dyplom magistra teologii z zakresu teologii pastoralnej otrzymałem po odbyciu studiów w Wyższym Seminarium Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim (1985-1991) i po obronie pracy pt.: *Świadomość grzechu dzieciobójstwa u młodzieży maturalnej wybranych miast województwa bydgoskiego* (promotor: ks. dr Paweł Światała MSF) na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu (na podstawie umowy pomiędzy Papieskim Wydziałem Teologicznym w Poznaniu a Wyższym Seminarium Duchownym Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim) [20.12.1990].

Dyplom licencjata teologii w zakresie nauk o rodzinie uzyskałem na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie na podstawie wcześniej przedstawionej pracy magisterskiej [10.07.1995].

Dyplom doktora nauk teologicznych w zakresie teologii moralnej uzyskałem na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na podstawie rozprawy: *Znaczenie naturalnego planowania rodziny w tworzeniu więzi małżeńskiej. Studium teologiczno-moralne* (promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Bajda) [21.05.2001]. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: ks. prof. dr hab. Marian Machinek MSF (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) i ks. prof. dr hab. Wojciech Bołoz CSsR (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie).

III. Zatrudnienie i dydaktyka w ośrodkach naukowych

1. Od 1 października 2002 do 31 stycznia 2008 roku byłem zaangażowany w prowadzenie zajęć dydaktycznych z teologii pastoralnej (fundamentalnej i szczegółowej), praktyki kancelaryjnej, teologii rodziny oraz seminarium magisterskiego z zakresu teologii pastoralnej na podstawie umowy o dzieło w Wyższym Seminarium Duchownym Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim.

Od 1 października 2002 roku do dziś pełnię funkcję pełnomocnika dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ds. organizacji studiów w Wyższym Seminarium Duchownym Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim.

2. Od 1 października 2002 roku prowadzę zajęcia z teologii małżeństwa i rodziny, socjologii rodziny, teologii moralnej (fundamentalnej i szczegółowej) w oddziale konińskim, sekcji św. Jana Chrzciciela Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie.

3. Od 1 października 2004 roku do dziś prowadzę zajęcia z teologii pastoralnej (fundamentalnej i szczegółowej) oraz seminarium magisterskie z zakresu teologii moralnej na podstawie umowy o dzieło w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Poznaniu działającym w ramach Papieskiego Wydziału Teologicznego (sekcja Bobolanum) w Warszawie.

4. Od 1 października 2007 roku do dziś prowadzę cykliczne wykłady z teologii moralnej szczegółowej w Wyższym Seminarium Duchownym Braci Mniejszych we Wronkach.

5. Od 1 lutego 2008 roku jestem zatrudniony, na podstawie umowy o pracę w wymiarze pełnego etatu, na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Do chwili obecnej pracuję jako adiunkt w Zakładzie Teologii Moralnej, Duchowości i Katolickiej Nauki Społecznej.

W obecnym roku akademickim (podobnie jak w poprzednich) przeprowadziłem następujące zajęcia:

- teologia moralna fundamentalna (wykład i ćwiczenia);
- teologia moralna szczegółowa (wykład);
- teologia moralna szczegółowa (wykład i ćwiczenia);

- pokuta i sakrament pokuty (wykład i ćwiczenia);
- zajęcia z tutorem (ćwiczenia);
- profilaktyka zagrożeń w samorządzie terytorialnym (wykład i ćwiczenia);
- katolicka nauka o małżeństwie i rodzinie (wykład i ćwiczenia);
- etyka życia małżeńskiego i rodzinnego (wykład).

W minionym roku akademickim 2014/2015 prowadziłem wykład monograficzny w Wyższym Seminarium Duchownym Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim pt. „Teoria duszpasterstwa rodzin”.

IV. Osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym (...)

Przedmiotem moich zainteresowań naukowych jest problematyka związana z małżeństwem i rodziną. Natomiast cechą charakterystyczną tychże poszukiwań jest interdyscyplinarność, czego wyrazem są publikacje podejmujące wątek moralny, pastoralny i społeczny. W tym nurcie badań wskazuję na monografię (rozprawę habilitacyjną): *Instytucjonalne działania wobec rodziny na terenie województwa wielkopolskiego w latach 1999-2009. Inspiracje teologiczne w praktyce powiatowych centrów pomocy rodzinie*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2014, ss. 400, ISBN 978-83-7823-187-5, jako główne osiągnięcie naukowe. Była ona realizowana w ramach projektu badawczego Narodowego Centrum Nauki w Krakowie nr NN 101 1360 40.

Podjęty w niniejszej pracy temat badawczy jest próbą ukazania działań instytucji powiatowych oraz organizacji kościelnych wobec rodziny w województwie wielkopolskim w najnowszej historii Polski. Przeprowadzona analiza działań tychże instytucji wskazuje na komplementarność, jak również na braki oddziaływania wobec rodziny.

Badania dotyczące problematyki społeczno-moralnej ukazują ewolucję pojęć małżeństwo i rodzina. Zmiany te prowadzą do zawirowań wokół ich rozumienia, a w konsekwencji do destrukcji tej podstawowej wspólnoty ludzkiej, jaką jest małżeństwo i rodzina. Ta sytuacja skutkuje zmianą modelu rodziny, a w konsekwencji niszczeniem samego człowieka. Współcześnie żyjąca rodzina polska pod wieloma względami upodobniła się do rodzin krajów zachodnich. To podobieństwo odnosi się do przyjętych tam form życia małżeńsko-

rodzinnego oraz wzorów zachowań. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w zredukowanej wizji człowieka oraz w zafałszowanym rozumieniu wolności wiodącej do degradacji małżeństwa. Ponadto należy zauważyć, że do takiego stanu rzeczy przyczynia się również brak autentycznej polityki rodzinnej przejawiającej się w niewłaściwych rozwiązaniach ekonomiczno-społecznych.

W dalszej części analiz zwróciłem uwagę na koncepcję małżeństwa i rodziny w nauczaniu Kościoła Rzymskokatolickiego. Punktem wyjścia tych analiz była koncepcja zaczerpnięta z antropologii teologicznej mającej swe źródło w objawieniu. To z analizy tego źródła dowiedzieliśmy się prawdy na temat Boga Stworzyciela wszechświata oraz człowieka, który w tym świecie ma do odegrania szczególną rolę. Ponadto dowiedzieliśmy się, że w Chrystusie objawiła się cała prawda dotycząca małżeństwa, czyli przymierza między Bogiem a ludzkością, oraz przymierza małżeńskiego między mężczyzną a kobietą w znaku przymierza miłości Chrystusa do Kościoła. Człowiek stworzony jako mężczyzna i kobieta jest obrazem Boga. Jest on ze swej natury ukierunkowany na małżeństwo. Mężczyzna jest dla kobiety, a kobieta dla mężczyzny. Są sobie równi, a jednocześnie odmienni od siebie. Zostali stworzeni jako „jedność dwojga” we wspólnym człowieczeństwie. Owocem tej jedności jest nowy człowiek stworzony na obraz Boży. Autentyczna bowiem miłość małżeńska zmierza do otwarcia się na nowe życie, do współpracy z Bogiem Stwórcą, ponieważ jest ukierunkowana na rodzicielstwo.

W nauczaniu Kościoła dotyczącym małżeństwa i rodziny znajdziemy również jego stanowisko w sprawie roli małżeństwa i rodziny w życiu społecznym. Rodzina w sposób naturalny uczestniczy w życiu społecznym. Jest ona bowiem jego pierwszą i żywotną komórką będącą fundamentem społeczeństwa. Jest ona dobrem ludzkości. Potrzebuje jednak wsparcia ze strony społeczeństwa. To wsparcie winno być strukturalne i instytucjonalne. Winno ono przyjść zarówno ze strony instytucji świeckich, jak i kościelnych. Nie może tu być jednak mowy o wyręczaniu rodzin w ich funkcjach i zadaniach. Stąd też w odniesieniu do rodziny winny być zastosowane zasady katolickiej nauki społecznej: dobra wspólnego, solidarności i subsydiarności. Państwo powinno więc wspierać rodzinę, respektując przywołane zasady, poprzez konkretne działania na jej rzecz. Działania te winny natomiast wyrażać się w realizowanej przez państwo polityce.

Zasada pomocniczości, jak też pozostałe zasady społeczne, które są jej integralnymi częściami, powinny również funkcjonować w życiu Kościoła. Dokumenty Synodu Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008 potwierdzają jednoznacznie stosowanie tychże reguł wypracowanych przez katolicką naukę społeczną. W działaniach duszpasterskich

archidiecezji poznańskiej można dostrzec tworzenie społeczności pośrednich, co jest charakterystyczne dla stosowania zasady pomocniczości. Powstają bowiem obok tradycyjnych form duszpasterstwa liczne ruchy, stowarzyszenia i wspólnoty osób żyjących w małżeństwie. Zasada subsydiarności zakłada pomoc jednostce bądź grupie pośredniej w sytuacjach, kiedy sobie nie radzi. Działania podejmowane przez instytucje archidiecezji poznańskiej uwzględniają pomoc małżeństwom i rodzinom, które znalazły się w sytuacjach trudnych. W sposób szczególny wezwaniu to podejmują parafialne zespoły Caritas i „Caritas Poznańska”. Zasada solidarności, pomocniczości i dobra wspólnego znajduje podstawę w wolności i godności człowieka. Kościół szanuje te przymioty człowieka. Stąd też nic dziwnego, że najpierw człowiek, a potem rodzina, stają się drogą Kościoła. Konsekwencją takiego sposobu myślenia jest kierowanie się w życiu społecznym, które Kościół również współtworzy, zasadami wypracowanymi przez katolicką naukę społeczną. Działania podejmowane przez Kościół Rzymskokatolicki wobec rodziny w ramach różnych instytucji istniejących w archidiecezji poznańskiej potwierdzają tylko ten sposób myślenia.

Kolejne analizy podejmowane w tej dysertacji dotyczyły miejsca rodziny w ustawodawstwie dotyczącym pomocy społecznej. Ustawodawstwo to ulegało wielu modyfikacjom, które były związane bezpośrednio z przeobrażeniami, jakie zaszły w związku z transformacją ustrojową państwa, jak również ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Nic więc dziwnego, że koncepcja polityki społecznej państwa w ostatnich dziesięcioleciach wielokrotnie się zmieniała. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej i jednocześnie zadaniem państwa. To na organach władzy państwowej ciąży konstytucyjny obowiązek udzielania pomocy w trudnych sytuacjach życiowych. Pomoc ta polega na stosowaniu różnych form wsparcia. Po reaktywowaniu samorządu terytorialnego w Polsce, w roku 1990 większość zadań dotyczących pomocy społecznej przekazano gminom. Natomiast w roku 1998 w wyniku następnej reformy dokonano kolejnego podziału obowiązków dotyczących pomocy społecznej. Tym razem podział dotyczył gmin, powiatów i województw. Jednostki te miały realizować zadania własne, jak również zadania zlecone przez administrację rządową. Należy tu podkreślić, że zadania z zakresu pomocy społecznej powierzone powiatowi zmieniły koncepcje polityki społecznej państwa. Z modelu polityki marginalnej, koncentrującej się na grupach zagrożonych patologiami, ustawodawca przeszedł w kierunku polityki lokalnej skupiającej się wokół rodziny.

Dokonana analiza najistotniejszych norm zawartych w prawie rodzinnym i opiekuńczym odnoszących się do fundamentalnych zagadnień, jakimi są małżeństwo i rodzina, potwierdza stosowanie wobec nich społecznej zasady subsydiarności. W latach 1999-2009 ustawodawstwo państwowe w analizowanej problematyce było zasadniczo spójne z nauczaniem katolickiej nauki społecznej. Oprócz pozytywnych aspektów miało to również wady. Przeniesiono bowiem odpowiedzialność państwa na samorząd terytorialny, nie zapewniając jednocześnie na ten cel odpowiednich środków, co utrudniało, a niekiedy nawet uniemożliwiało, prawidłowe wypełnianie zadań z zakresu pomocy społecznej. W wielu przypadkach spowodowało to utratę zaufania do instytucji państwa. Ponadto niedostatkami lokalnej polityki socjalnej jest słaba współpraca pomiędzy jednostkami samorządowymi oraz niedobór kompetentnej kadry pracowników pomocy społecznej.

Człowiek z głębi swej natury jest istotą społeczną i bez relacji z innymi ludźmi nie może ani żyć, ani rozwijać swych uzdolnień. Stąd też rodzina ma ogromne znaczenie społeczne, ponieważ odgrywa istotną rolę w tworzeniu zarówno społeczności narodowej, jak i państwowej. Ponadto rodzina jest swoistego rodzaju łącznikiem pomiędzy jednostką a społeczeństwem. Jest ona również płaszczyzną głębokiego interpersonalnego kontaktu opartego na miłości. Ów instytucjonalny charakter rodziny ma podstawy w osadzeniu jej na małżeństwie. Ponadto jest ona jednostką prawną, gospodarczą i społeczną, czyli ma właściwą dla siebie strukturę oraz pełni odpowiednie funkcje, tak wobec jednostki, jak i społeczeństwa. Nie ma więc wątpliwości, jak wielkie i niezastąpione jest znaczenie rodziny, tak w rozwoju poszczególnych osób, jak i całej społeczności, w której one żyją. Stąd też wydaje się ze wszech miar słuszne wszechstronne wspieranie rodzin. Stanowi ono bowiem jeden z ważniejszych czynników inwestycji, tak w sensie ilościowym, jak i jakościowym, w przyszłość ludzkości. Stąd też polityka rodzinna państwa, która funkcjonuje w ramach polityki społecznej, winna zmierzać do osiągnięcia celu, jaki sobie stawia, którym jest jak najlepsze funkcjonowanie rodziny w społeczeństwie. Dlatego też polityka społeczna w dziedzinie życia rodzinnego winna najpierw podjąć działania zabezpieczające istnienie rodziny. Winna również interweniować wówczas, gdy ze względów materialnych lub moralnych zagrożona jest możliwość spełniania przez rodzinę jej podstawowych funkcji. Istotne również jest oddziaływanie społeczne w praktyce, mające na celu przywrócenie właściwego stanu funkcjonowania rodziny. Pomoc ta jest niewątpliwie potrzebna w przypadku rodzin wielodzietnych. Ponadto takiej pomocy potrzebują rodziny rozbite, wieloprotymowe, jak również zdrowe, lecz znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej. Innym celem polityki rodzinnej będzie tworzenie warunków

do kształtowania odpowiedniego poziomu prokreacji w rodzinie, jak również optymalnych warunków do kształcenia i wychowania młodego pokolenia oraz zapewnianie równości startu zawodowego i życiowego. Wreszcie, celem polityki rodzinnej winno być także tworzenie takich warunków, aby kobiety mogły łączyć role rodzinne i zawodowe.

Jednym z narzędzi służących realizacji polityki rodzinnej było powołanie do istnienia w ramach struktury powiatu powiatowych centrów pomocy rodzinie. Działalność tych instytucji w województwie wielkopolskim była szczególnym przedmiotem badań w ramach niniejszej rozprawy. Powstały one jako wyspecjalizowane jednostki do wykonywania zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz prowadzenia spraw opiekuńczo-wychowawczych. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadania własne i zlecone zadania rządowe. Działalność ta jest finansowana w głównej mierze z dotacji funduszy celowych.

Zadaniem powiatu jest opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Realizacja tego zadania podejmowana jest przez powiatowe centra pomocy rodzinie, tj. jednostkę administracyjną wchodzącą w skład powiatowej administracji. Sama nazwa sugeruje, że należy traktować tę jednostkę jako zasadniczy element składowy polityki rodzinnej. Okazuje się jednak, że powiatowe centra pomocy rodzinie zostały przypisane do systemu pomocy społecznej, która w rozumieniu ustawodawcy w wystarczającym stopniu zapewnia prowadzenie polityki rodzinnej. Niestety, polityka rodzinna została wobec tego ograniczona do opieki zastępczej wobec sierot i pomocy rodzinom zastępczym. Brakuje tu działań prewencyjnych, które będą polegały na zapobieganiu powstawaniu zagrożeń dla funkcjonowania rodziny. Wobec tego wydaje się, że przy tworzeniu strategii działań prorodzinnych należy uwzględniać wszystkie funkcje polityki prorodzinnej. Jej skuteczność bowiem zależy od tego, w jakim zakresie wypełnia ona następujące funkcje: prewencyjną, naprawczą (ochronną), kreatywną (stymulującą), aktywizującą, wychowawczą i socjalizacyjną. Właściwie pojmowana polityka rodzinna, według której będzie tworzona strategia rozwiązywania problemów społecznych, może przyczynić się do prawidłowego funkcjonowania rodziny, a tym samym również społeczeństwa. W tworzeniu i realizacji owej strategii mogą i powinny uczestniczyć podmioty lokalnej polityki rodzinnej, jakimi są organizacje pozarządowe, a wśród nich organizacje kościelne. Ustawa o pomocy społecznej bowiem umożliwia kościelnym instytucjom prowadzenie domów pomocy społecznej

umocowanych w systemie finansowania i funkcjonowania pomocy społecznej. Oprócz tego uprawnione kościelne organizacje mogą prowadzić ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, jednostki poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, oraz niepubliczne placówki opiekuńczo-wychowawcze. Na uwagę zasługuje również to, że pracownicy socjalni mogą być zatrudniani także w podmiotach uprawnionych, którymi są też instytucje kościelne. Przykładem instytucji kościelnych podejmujących działania w przestrzeni publicznej na rzecz dzieci i młodzieży, małżeństw i rodzin, ludzi starych, chorych i niepełnosprawnych, uzależnionych, bezdomnych, jak również uchodźców i emigrantów jest Caritas.

Badania potwierdzają wielkie zaangażowanie w działalność w przestrzeni publicznej Caritas Archidiecezji Poznańskiej, która została powołana do istnienia w 1990 roku. Początkowy etap tworzenia się tej charytatywnej organizacji kościelnej był bardzo trudny. Interesujący nas okres, tj. od roku 1999 do 2009, to czas zdecydowanego rozwoju. Caritas Archidiecezji Poznańskiej na początku badanego okresu była już po wielu szkoleniach, skorzystała też z dobrych doświadczeń państw Europy Zachodniej. Badania dotyczące roku 2009 potwierdzają wielkie zaangażowanie tej katolickiej organizacji charytatywnej. „Caritas Poznańska” kontynuuje wcześniejsze dofinansowanie jadłodajni. Ponadto swym dofinansowaniem obejmuje trzy świetlice socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży funkcjonujące jako oratoria. „Caritas Poznańska” prowadziła również w tym roku punkt konsultacyjny dla młodzieży zagrożonej uzależnieniem od narkotyków i alkoholu. Przeprowadzono w nim szereg rozmów diagnostycznych z młodzieżą w wieku 12-25 lat, jak również udzielono wielu porad ich rodzinom.

W 2009 roku „Caritas Poznańska” zorganizowała w Stawiskach i Zawoi letnie wakacje dla 220 dzieci. „Caritas Poznańska” podejmowała współpracę z wieloma podmiotami – również z jednostkami samorządu terytorialnego – co przekonująco świadczy o istotnej skali lokalnej pomocy społecznej.

Przeprowadzone w niniejszej pracy badania potwierdzają zaangażowanie powiatowych centrów pomocy rodzinie i kościelnych organizacji w działalność na rzecz rodziny. Wskazują one również na istniejącą współpracę pomiędzy tymi instytucjami, przez co ukazują komplementarność, jak również braki w skutecznym wypełnianiu zadań wobec rodziny. Stąd też wyniki tychże badań pozwalają na postawienie kilku wniosków i postulatów. Trzeba zaznaczyć, że niniejsza dysertacja nie wyczerpuje zagadnień związanych z instytucjonalnym działaniem wobec rodziny, jednak podjęty w pracy aspekt został zrealizowany.

W trakcie realizacji postawionych celów autor napotkał na pewne trudności związane z analizą materiałów źródłowych, które pochodziły z innych dziedzin wiedzy. Chodziło bowiem najpierw o prawidłowe odczytanie treści źródłowych, a następnie przełożenie ich na język teologiczno-moralny. Proces ten przebiegał również w odwrotnym kierunku, kiedy autor poszukiwał inspiracji teologicznych dla praktyki instytucji świeckiej, jaką w tym przypadku jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Napotkane trudności nie przeszkodziły jednak w realizacji podjętych wcześniej zamierzeń. Stąd też niniejsza rozprawa naukowa łączy w sobie wieloaspektowość problematyki z wielofunkcyjnością przekazywanych treści.

W świetle zaprezentowanych w pracy analiz można wysunąć kilka wniosków.

Konieczne jest wypracowanie modelu współpracy państwa z organizacjami trzeciego sektora, a więc i z organizacjami kościelnymi w dostarczaniu usług socjalnych. Badania empiryczne z drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych pokazują, niestety, że ośrodki pomocy społecznej, jak również organizacje pozarządowe, bardzo często nie miały wiedzy na temat podejmowanych działań w sferze pomocy społecznej. Wiele z tych instytucji zamiast współpracować, w praktyce tylko współistnieje ze sobą. Ponadto organizacje pozarządowe w niewielkim stopniu były zainteresowane udziałem w tworzeniu rozwiązań systemowych. Co prawda istnieje współpraca pomiędzy samorządowymi jednostkami a instytucjami kościelnymi. Charakteryzuje ją jednak spontaniczność i dorywczość. Powodem takiego stanu rzeczy jest słabość więzi kooperacyjnych oraz deficyt zaufania społecznego po obu stronach. Ponadto w wielu wypadkach partnerstwo powiatowych centrów pomocy rodzinie i organizacji kościelnych nie jest postrzegane w kategoriach ważnego lokalnego zasobu.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej powinno wypracować właściwe narzędzia do prawidłowej pracy socjalnej z rodziną. Praca ta winna być podejmowana wobec rodziny jako struktury, jako samozwrotnego systemu, będącego zdecydowanie czymś więcej niż jedynie zbiorem osób wchodzących w skład rodziny. Ponadto należałoby oprócz tego przygotować, zorganizować i przeprowadzić szkolenia dla pracowników socjalnych w tej mierze.

Należy wyeliminować z pracy socjalnej następujące elementy: interwencjonizm (współcześnie w rodzinę w warunkach polskich może ingerować aż kilkunastu różnych interwentów indywidualnych i zbiorowych), klientelizm (polegający na traktowaniu rodziny jako klienta bądź też roszczeniowego beneficjenta) oraz fasadowość (polegającą na pozorowaniu pracy socjalnej). Dla pracy z rodziną nie ma alternatywy. Działania te

winy być sprzężone. Oprócz „urzędowych” służb społecznych winny angażować się w nie różne instytucje i organizacje pozarządowe, które w sposób kompetentny będą podejmować te zadania. Niezwykle istotne będzie również aktywizowanie lokalnego kapitału społecznego. I tu ważną rolę do odegrania mają organizacje pozarządowe, a więc i kościelne wraz z wolontariatem. Ponadto ważny przyczynek w tej sprawie może dać również nowy kierunek kształcenia, jaki stworzono na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: dialog i doradztwo społeczne.

Ważne jest również, aby w środowiskach lokalnych przygotowywać, promować i wspierać programy służące rozwojowi rodziny i młodego pokolenia. W tych działaniach może partycypować Duszpasterstwo Rodzin Archidiecezji Poznańskiej.

Należy też zadbać o rozbudowę zaplecza usługowego wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań oraz wzmacnianie i rozwój potencjału istniejącego w rodzinach, a także o organizowanie warsztatów rozbudowujących wiedzę rodziców na temat rozwoju dzieci i młodzieży oraz włączanie ich w proces dydaktyczno-wychowawczy potomstwa i rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin będących w kryzysie psycho-emocjonalnym i wychowawczym.

Tworzenie i rozwijanie ośrodków interwencji kryzysowej oraz rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych uzależnieniami i przemocą również należy do istotnych zadań. Dlatego ważne jest budowanie i rozwijanie poradnictwa dla rodziców, które będzie pomagało w rozpoznawaniu zagrożeń i różnego rodzaju uzależnień wśród dzieci i młodzieży.

Kolejnym elementem systemu wspierającego rodziny winno stać się pozyskiwanie, szkolenie, kwalifikowanie i rozwijanie sieci rodzin zastępczych dla rodzinnych domów dziecka jako alternatywy dla dzieci i młodzieży pozbawionej możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej oraz uruchomienie sieci poradni rodzinnych z uwzględnieniem poradnictwa również dla młodzieży.

Współpraca pomiędzy powiatowymi centrami pomocy rodzinie a kościelnymi organizacjami jest możliwa, co więcej, dla dobra rodziny jest ona konieczna. Powiatowa instytucja, która już w samej nazwie sugeruje pomoc rodzinie, mimo iż ustawodawca z czasem odszedł od pierwotnego zamysłu, ma możliwości prawne, by w pewnej przestrzeni podejmować działania służące rodzinie.

Wyniki badań dotyczących małżeństwa i rodziny w kontekście funkcjonowania społecznego zaprezentowałem też w:

monografiach zbiorowych mojego autorstwa:

- *Rodzina przyszłością świata? W kręgu zamyśleń nad rodziną*, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2009, ss. 303; ISBN 978-83-60598-43-6
- *Rodzina środowiskiem wiary i humanizacji świata*, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2014, ss. 214; ISBN 978-8363266-94-3

rozdziałach prac zbiorowych:

- *Mężczyzna jako mąż i ojciec. Współczesne wyzwania*, w: A. Pryba (red.) *Rodzina przyszłością świata? W kręgu zamyśleń nad rodziną*, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2009, s. 29-40; ISBN 978-83-60598-43-6
- *Zdrowa moralnie rodzina – środowiskiem pełnego rozwoju człowieka*, w: J. Stala (red.), *Dzisiejsi rodzice. Problemy i wyzwania*, Polihymnia, Tarnów 2009, 13-21; ISBN 978-83-7270-764-2
- *Praca ludzka podstawowym sposobem bytowania społeczeństwa i rodziny*, w: Z. Struzik (red.), *Rodzina. Trud, praca, świętowanie*, „Instytut Jana Pawła II”, Warszawa 2015, s. 207-218; ISBN 978-83-61250-86-9
- *Nadzieja chrześcijańska źródłem oparcia i optymizmu w życiu społecznym w świetle encykliki „Sollicitudo rei socialis”*, w: J. Młyński, A. Regulska (red.), *Rodzina. Podstawowe dobro ludzkości*, Wydawnictwo Ojców Redemptorystów w Tuchowie, Tarnów 2015, s. 275-287; ISBN 978-83-7631-639-0

artykułach w czasopismach:

- *Małżeństwo i rodzina w kryzysie?*, „Teologia i Moralność”, 7(2010), s. 46-58; ISSN 1898-2964

- *Małżeństwo i rodzina w dobie polskich przemian*, „Forum Teologiczne” XII, 2011, s. 191-205; ISSN 1641-1196
- *Rodzina: dar i zadanie*, „Studia nad Rodziną”, 28-29(2011), s. 31-41; ISSN 1429-2416
- *Powołanie małżeństwa i rodziny w kontekście współczesnych zjawisk dotyczących życia małżeńskiego i rodzinnego w Polsce*, „Ateneum Kapłańskie”, 3(622) 2012, s. 525-535; ISSN 0208-9041
- *Rodzina podstawową instytucją i wspólnotą życia społecznego?*, „Teologia i Moralność”, 11(2012), s. 7-18; ISSN 1898-2964
- *Polska rodzina katolicka a rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Uwagi na marginesie raportu „Rodzina bogactwem (dobrem) dla społeczeństwa”*, „Teologia i Moralność”, 15(2014), s. 37-50; ISSN 1898-2964
- *Trzeci okres życia. Stagnacja czy szansa na rozwój?*, „Polonia Sacra” 19(2015) nr 4(41), s. 175-191; ISSN 1428-5673

V. Pozostałe osiągnięcia naukowe

Chciałbym wskazać jeszcze na inne sfery mojej działalności naukowej mającej swój wyraz w publikacjach.

Owoce przygotowanej dysertacji doktorskiej była publikacja książki pt.: *Planowanie rodziny a więź małżeńska*, Wydawnictwo „Hosianum”, Olsztyn 2002, ss. 184; ISSN 1425-302X. Przedmiotem podjętych w niej szczegółowych analiz były zagadnienia dotyczące planowania rodziny i więzi małżeńskiej. Zainspirowały mnie również do podjęcia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu tematu badawczego „Teologiczno-moralne aspekty poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego”. W związku z tym uczestniczyłem w tworzeniu i realizacji programu szkoleniowego w zakresie poradnictwa małżeńsko-rodzinnego dla Ośrodków Polonijnych w Niemczech i Wielkiej Brytanii. Na podstawie tego programu są już przygotowywani doradcy życia

rodzinnego, którzy podjęli już bądź mają podjąć pracę w centrach pomocy rodzinie przy ośrodkach duszpasterskich działających w ramach Polskich Misjach Katolickich.

Ów program szkoleniowy ma uwzględniać następujące aspekty: psychologiczno-poradniane, teologiczno-etyczne oraz medyczno-praktyczne. Aktywnie tworzyłem drugi z wymienionych aspektów. W ramach podjętych na tym polu prac pojawiły się następujące publikacje:

monografie zbiorowe mojego autorstwa:

- *Głosić Ewangelię Rodziny*, Fundacja „Posłaniec”, Otwock 2002, ss. 135; ISBN 83-85853-14-6
- *Świętymi bądźcie w rodzinach waszych*, Wyższe Seminarium Duchowne Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny, Kazimierz Biskupi 2004, ss. 180; ISBN 83-919486-2-5
- *Przygotowanie do sakramentalnego małżeństwa*, Wyższe Seminarium Duchowne Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny, Kazimierz Biskupi 2006, ss. 158; ISBN 83-919486-3-3
- *Rodzina szkołą wartości*, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2011, ss. 216; ISBN 978-83-61884-59-0

rozdziały w pracach zbiorowych:

- *Teologiczno-moralne aspekty odpowiedzialnego rodzicielstwa*, w: U. Dudziak, G. Koszałka, J. Młyński (red), *Poradnictwo rodzinne w teorii i praktyce*, Wydawnictwo „Homo Dei”, Kraków 2013, s. 96-108; ISBN 978-83-62579-76-1
- *Wiara fundamentem autentycznego i głębokiego przeżywania sakramentu małżeństwa*, w: A. Pryba (red.), *Rodzina środowiskiem wiary i humanizacji świata*, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2014, s. 49-61; ISBN 978-8363266-94-3

artykuły w czasopismach:

- *Moralność aktu małżeńskiego w świetle encykliki „Humanae vitae”*, „Teologia i Moralność”, 3(2008), s. 87-98; ISSN 1898-2964

- *Mężczyzna i kobieta – humanum w swej pełni. Refleksje na kanwie listu apostołskiego Jana Pawła II „Mulieris dignitatem”*, „Teologia i Moralność”, 5(2009), s. 31-43; ISSN 1898-2964

- *Znaczenie i wartość sakramentalnego małżeństwa*, „Teologia i Moralność”, 12(2012), s. 49-61; ISSN 1898-2964

- *Poradnictwo małżeńsko-rodzinne. Próba konkretnych inicjatyw na rzecz rodziny w oparciu o program szkoleniowy dla ośrodków polonijnych*, „Roczniki Nauk o Rodzinie” 5(60) 2013, s. 171-185; ISSN 2081-2078

Od roku 2011 pełnię funkcję redaktora naczelnego czasopisma naukowego wydawanego przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu „Teologia i Moralność”. Pismo to ukazuje się w cyklu półrocznym pod patronatem Stowarzyszenia Teologów Moralistów. Zaangażowanie w redakcję tego czasopisma było inspiracją do podjęcia kolejnego tematu badawczego pt.: „Nowe perspektywy teologii moralnej”. Owoce tychże działań jest publikacja 10 edycji czasopisma „Teologia i Moralność”:

- „Teologia i Moralność” 9(2011), *„Familiaris consortio” po trzydziestu latach*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2011, ss. 234; ISBN 978-83-61884-99-6; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 10(2011), *Argumenty bioetyczne*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2011, ss. 264; ISBN 978-83-63266-80-6; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 11(2012), *Spółczesność rodzinie – rodzina społeczeństwu*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2012, ss. 217; ISBN 978-83-63266-05-9; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 12(2012), *Po co ślub kościelny?*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2012, ss. 248; ISBN 978-83-63266-85-1; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 13(2013), *Nowy ateizm – nowa ewangelizacja*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2013, ss. 267; ISBN 978-83-63266-46-2; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 14(2013), *Sprzeciw sumienia. Implikacje teologicznomoralne*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2013, ss. 272; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 15(2014), *Rodzina w przestrzeni publicznej*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2014, ss. 293; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 16(2014), *Rodzina – szkoła – wychowanie*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2014, ss. 243; ISSN 1898-2964

- „Teologia i Moralność” 17(2015), *Moralno-duchowy wymiar sakramentu chrztu*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2015, ss. 231; ISSN 1898-2964; eISSN 2450-4602

- „Teologia i Moralność” 18(2015), *Sakrament pokuty – współczesne wyzwania*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im Adama Mickiewicza, Poznań 2015, ss. 220; ISSN 1898-2964; eISSN 2450-4602

Obok wyżej zaprezentowanych zainteresowań badawczych pragnę jeszcze przedstawić publikacje związane z pracą edukacyjno-formacyjną z małżeństwami należącymi do Ruchu Equipes Notre Dame. Jest to ruch duchowości małżeńskiej. W tej grupie pojawiają się ponadto teksty związane z charyzmatem Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny, którego jestem członkiem. Efektem naukowym przywołanych zaangażowań są następujące publikacje:

monografia zbiorowa mojego autorstwa:

- *Przeżywać misję z radością*, Wydawnictwo Księży Sercanów „Dehon”, Kraków 2015, ss. 98; ISBN 978-83-7519-355-8

rozdziały w pracach zbiorowych:

- *Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich w świetle przesłania VI Światowego Spotkania Rodzin (Meksyk 2009)*, w: A. Pryba (red.), *Rodzina szkołą wartości*, Wydział Teologiczny UAM, Poznań 2011, s. 155-164; ISBN 978-83-61884-59-0
- *Koncepcja wychowawcza ks. Jana Berthiera, Założyciela Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny*, w: J. Siewiora (red.), *Aksjologiczne wymiary wychowania. Ujęcie interdyscyplinarne*, „Biblos”, Tarnów 2012, s. 243-256; ISBN 978-83-7793-060-1
- *Pedagogika świętorodzinna [Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny]*, w: J. Kostkiewicz, K. Misiaszek SDB (red.), *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, t. 2, „Impuls”, Kraków 2013, s. 345-366; ISBN 978-83-7850-136-7

artykuły w czasopismach:

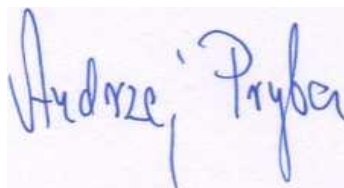
- *Święta Rodzina wzorem duchowości rodzinnej*, „Salvatoris Mater”, 3(43) 2009, s. 68-79; ISSN 1507-1669
- *Posługa sakramentalnej pokuty i kierownictwa duchowego w perspektywie świętości chrześcijańskiej*, „Teologia i Moralność”, 10(2011), s. 201-212; ISSN 1898-2964
- *Świętowanie Dnia Pańskiego umocnieniem wspólnoty Kościoła Domowego*, „Forum Teologiczne” XIV, 2013, s. 67-78; ISSN 1641-1196
- *Edith Stein – “Great Daughter of Israel and Carmel”*, *Searching for the Truth Every Day*, „The Person and the Challenges” 5(2015), s. 85-99; ISSN 2083-8018

- *Sakrament pokuty pomocą do małżeńskiej świętości*, „Teologia i Moralność”, 2(18), 10(2015), s. 153-165; ISSN 1898-2964

- *Miłość misją rodziny. Refleksje na kanwie obrad VIII Międzynarodowego Kongresu Rodzin w Filadelfii*, „Studia Theologica Varsaviensia”, 2(53) 2015, s. 119-131; 0585-5594

Pozostałe informacje dotyczące działalności wydawniczej, organizacyjnej, popularyzującej naukę, udziału w konferencjach oraz współpracy naukowej znajdują się w załączniku nr 4 Wniosku.

A handwritten signature in blue ink on a light-colored background. The signature reads "Andrzej Pryber". The first name "Andrzej" is written in a cursive style, and the last name "Pryber" is written in a more upright, blocky cursive style.